

Det Anarkistiska Biblioteket

Två vindar blåser genom Chiapas

En storm och en profetia

Subcomandante Marcos

Subcomandante Marcos
Två vindar blåser genom Chiapas
En storm och en profetia
2002

Mottogs den 25-05-2025 från <https://web.archive.org/web/20050225091642/http://yelah.net/articles/vindar>
Översatt av Malinda Andersson, Solidaritet med Zapatisterna

www.anarkistiskabiblioteket.se

2002

Innehåll

Den första vinden - den från ovan.	3
1	3
2	10
3	12
Den andra vinden - den underifrån.	15
4	15
5	16

Stormen är här. När de två vindarna möts kommer stormen att födas. Dess tid har kommit. Ännu styr vinden från ovan, men vinden som blåser underifrån håller på att ta vid...

Profetian är här. När stormen avtagit, när regn och eld lämnar landet i fred kommer världen inte längre att vara densamma, utan något bättre.

Subcomandante Marcos, *Lacandonadjungeln* 1992

ikos president, 1988-1994), där man anklagar honom för att ha avslutat Zapatas jordreform, att ha sålt ut landet i samband med inträdet i NAFTA, North American Free Trade Agreement, samt att ha fört Mexiko tillbaka till förhållandena som rådde under Porfirio Díaz tid. Klockan två på eftermiddagen försvinner demonstranterna, men orsakerna består. På ytan är allt som vanligt.

Abasolo är en ejido i Ocosingo. Under flera år tog bönderna land som enligt lag tillhörde dem. Tre av byns ledare har fängslats och torterats av Guvernören. Indianerna bestämmer sig för att inte förbli tysta och blockerar riksvägen San Christóbal-Ocosingo. Förhandlingsgrupper kommer och går. På ytan är allt som vanligt. Konflikten verkar lösa sig själv, men orsakerna består.

Antonio drömmer om att äga jorden han brukar, han drömmer om att hans arbete ska belönas med rättvisa och sanning, han drömmer om att det finns en skola som kan råda bot på ignoransen och en medicin som kan skrämja bort döden, han drömmer om att ha elektricitet hemma och om ett dukat bord, han drömmer om ett fritt Mexiko som ett resultat av att människorna själva fattar besluten och han drömmer att han vore till freds med sig själv och med världen. Han drömmer om hur detta ska bli verklighet, han drömmer om hur kampen för att återvinna livet, kommer att kräva död. Antonio drömmer och sedan vaknar han... Nu vet han vad som måste göras och han ser sin fru sitta ihopkrupen vid elden, han hör sin gråtande son. Han tittar på den stigande solen i öst och tar leende sin machete.

Vinden tar vid, han går för att möta andra. Någonsting har sagt honom att hans dröm delas av många och han går för att finna dem.

Vicekungen drömmer att hans land rörs upp av en förfärlig vind som förstör allt i dess väg, han drömmer att allt han stulit tas ifrån honom, att hans hus förstörs och hans kungarrike rasar samman. Han drömmer och kan inte sova. Vicekungen går till feodalherrarna och de berättar att de har haft samma dröm. Vicekungen kan inte komma till ro. Han går till sin doktor och tillsammans avgör de att allt har något göra med indianska häxkonster och att blod är det enda sättet att bli kvitt dem. Vicekungen beordrar mord och kidnappningar och han bygger fler fängelser och fler armébaracker. Men drömmen kommer tillbaka. Han vrider och vänder sig och kan inte somna.

I det här landet drömmer alla. Nu är det hög tid att vakna...

Den första vinden - den från ovan.

1

I detta kapitel berättas om hur regeringen påverkades av fattigdomen bland Chiapas ursprungsbefolkning och bistod området med hotell, fängelser, baracker och en militär flygplats. Det berättas om hur besten livnär sig på folkets blod, samt några andra olyckliga händelser.

Tänk dig att du lever i norra, mellersta eller västra delen av detta land. Tänk dig att du funderar på den gamla SECOTUR- (turistdepartementet) parollen som lyder "Lär känna Mexiko först!" Tänk dig att du bestämmer dig för att besöka de sydöstra delarna av ditt land och åka till delstaten Chiapas. Tänk dig att du bilar dit (flygresor är inte bara dyra, de är blott en fantasi - det finns bara två allmänna flygplatser och en militär sådan). Tänk dig att du kör längs Transistémicavägen. Tänk dig att du ignorerar barackerna vid Matías Romero och att du fortsätter till Ventosa. Tänk dig att du inte lägger märke till immigrationsdepartementets vägspärr i närheten (vägspärren får en att tro att man lämnar ett land och inträder ett annat). Tänk dig att du bestämmer dig för att ta till vänster i riktning mot Chiapas. Några kilometer längre fram kommer du att lämna delstaten Oaxaca och se en stor skylt med texten "Välkommen till Chiapas". Har du hittat den? Bra, vi antar att du har det. Du har kommit hit på en av de tre vägar som leder till Chiapas: vägen genom delstatens norra delar, vägen som går längs Stillahavskusten, samt vägen du åkte, är de sätten, på vilka man via landvägen kan ta sig till Mexikos sydöstra hörn.

Naturfyndigheterna lämnar emellertid inte delstaten endast med hjälp av dessa tre vägar. Chiapas förlorar blod genom många ådror: olje- och gasledningar, elledningar, järnvägar, bankkonton, lastbilar, vans, båtar, flygplan, hemliga stigar, håll och skogsvägar. Dessa marker fortsätter att hedra imperialisterna - som en effekt av de tusentals tänder som borrar sig in i sydöstra Mexikos hals flyter olja, elektricitet, boskap, pengar, kaffe, bana-

ner, honung, majs, kakao, tobak, socker, soya, melon, durra, mango, tamarind och avokado tillsammans med chiapasbornas blod. Dessa tusentals miljoner ton råvaror flygs till mexikanska hamnar, järnvägar och andra transportcentra. Därifrån skickas de till olika delar av världen: USA, Kanada, Holland, Tyskland, Italien, Japan, men de går alla samma öde till mötes - att tillfredsställa imperialismen. Avgiften som kapitalismen påtvingar de sydöstra delarna av landet sipprar fram som blod och gyttja, precis så som skett sedan allting började.

En handfull affärsverksamheter, av vilka en utgörs av den mexikanska staten, tar all rikedom från Chiapas och lämnar sina skadliga och dödsbringande spår efter sig. 1989 tog dessa aktiviteter 1 222 669 000 000 pesos från Chiapas och lämnade endast 614 340 000 000 pesos i inkomst och till det allmänna. Mer än 600 000 000 000 pesos hamnade i bestens mage.

I Chiapas har det nationella oljebolaget Pemex med 86 tändar etsat sig fast i städerna Estación, Juárez, Reforma, Ostuacán, Pichucalco och Ocosingo. Varje dag utvinns 92 000 fat olja och 517 000 000 000 kubikmeter gas. Oljan och gasen förs bort och lämnar kapitalismens utbyte: ekologisk obalans, förstörelse av jordbruket, hyperinflation, alkoholism, prostitution och fattigdom. Besten är fortfarande inte nöjd och har utvecklat sina tentakler för att kunna nå ut i Lacandonadjungeln: åtta oljefyndigheter håller just nu på att utforskas. Stigarna görs med machetes tillhörande de bönder som den omätliga besten har lämnat utan jord. Träden faller och dynamiten sprängs på marker där det inte är tillåtet att skövla träd, i syfte att kunna bruka jorden. Varje träd som fälls kostar bönderna en summa tio gånger större än minimilönen, samt en fängelsedom. De fattiga tillåts inte hugga ner träd, men besten som för var dag hamnar under allt större utländsk kontroll får göra det. Besten faller träden för plundringens skull. Människorna på landsbygden gör det för att kunna överleva.

Chiapas är även rikt på kaffe. 35% av kaffet som produceras i Mexiko kommer härifrån. Industrin sysselsätter 87 000 människor. 47% av kaffet går till den nationella marknaden och 53% exporteras, främst till USA och Europa. Mer än 100 000 ton kaffe tas från Chiapas för att ytterligare fylla bestens bankkonton. 1988 såldes ett kilo pergaminokaffe utomlands för 8 000 pesos. Producenterna i Chiapas erhöll 2 500 pesos eller mindre.

Det näst viktigaste rovet, efter kaffe, är kött. En liten grupp affärsmän ser till att tre miljoner boskapsdjur kommer att fylla kylskåp i Arriaga, Villahermosa och Mexico City. Boskapen säljs av de fattiga bönderna för 400 pesos per kilo och återsäljs av affärsmännen för ett pris upp till tio gånger högre än vad de betalat för dem.

ranchägarnas hot. Bönderna omringar centrala Simojovel. Ingen kan komma in eller ut utan deras medgivande. Armén drar sig in i sina baracker, polisen retirerar och delstatens feodalherrar begär vapen för att återkalla lugnet. Förhandlingsgrupper kommer och går. På ytan är allt som vanligt. Konflikten verkar lösa sig själv, men orsakerna består.

I Betania, i San Christóbal de las Casas utkanter blir indianerna regelbundet förolämpade av juridiska personer. De hindrar även indianerna från att hugga vedträ till sina hem. De juridiska personerna hävdar att de endast gör detta för att skydda miljön. Indianerna bestämmer sig för att inte längre acceptera detta och ockuperar tre juridiska kontor. De in-tar den panamerikanska riksvägen och skär av förbindelserna till östra San Christóbal. I vägkorsningen mellan Ocosingo och Comitán håller de domarna fångna och begär att få tala med vicekungen om de ska öppna vägen igen. Affärerna stannar upp, turismen kollapsar. Förhandlingsgrupper kommer och går. På ytan är allt som vanligt. Konflikten verkar lösa sig själv, men orsakerna består.

I Marqués de Comillas, Ocosingo, hugger bönderna ned träd för att överleva. De arresteras av rättsagenter, vilka konfiskerar deras trä och ger det till sin befälhavare. Ursprungsbefolkningen som bestämmer sig för att bryta tystnaden, tar över agenternas fordon och kidnappar agenterna. Guvernören sänder polis till platsen och dessa möter samma öde. Indianerna kontrollerar fordonen, träet och sina fångar. Sedan låter de fångarna gå. Ingenting händer. Bönderna stannar kvar vid fordonen. Förhandlingsgrupper kommer och går. Regeringen låter ledarna gå och bönderna återlämnar fordonen. På ytan är allt som vanligt. Konflikten verkar lösa sig själv, men orsakerna består.

I Ocosingos centrala delar marscherar 4000 indianska bönder tillhörande organisationen ANCIEZ, från olika håll av staden. Tre marscher sluter upp utanför kommunalhuset. Där inne förstår man inte vad som är på gång och den högst beslutsfattande mannen flyr därifrån. På hans kontorgolv ligger en kalender som vittnar om vilket datum det är: 10 april, 1992. Utanför dansar indianska bönder från Ocosingo, Oxchuc, Huixtán, Chilón, Yajalon, Sabanilla, Salto de Agua, Palenque, Altamirano, Margaritas, San Christóbal, San Andrés och Cancuc, framför en gigantisk bild av Zapata, som någon av dem har målat. De citerar poesi, sjunger och talar. De själva är de enda som lyssnar. Markägarna, affärsmännen och de juridiska personerna har stängt in sig i sina hem och affärer. Garnisonen verkar ligga öde. Bönderna skriker att Zapata lever och att kampen går vidare. En av dem läser upp ett brev till Carlos Salinas de Gortari (Mex-

inte går vägen, utan förlorar på samma sätt som i de norra, central och västra delarna av landet, beror det inte på att tidpunkten är illa vald, utan på att vinden är markens frukt, den kommer och mognar i bröstet på de människor som inte har någonting utom sin värdighet och sin revolutionära inställning. Och värdighetens och upprorets vind som blåser underifrån är inte bara en reaktion på vinden som kommer från ovan. Den är inte endast ett rasande svar på, eller förstörelsen av, ett system som präglas av tyranni. Den bär på ett nytt förslag, ett hopp om att omvända uppror till rättvisa.

Hur ska den nya rösten kunna göra sig hörd över hela landet? Hur ska denna vind spridas från bergen ned till dalgångarna, där ekonomin och lögnerna härskar? Den föddes under träden och kommer att blåsa ner från bergen. Den verkar för en ny värld, så ny att den fortfarande bara är en känsla hos de människor som får den att blåsa...

5

I detta kapitel berättas om ursprungsbefolkningen försökte göra sin röst hörd, även om den bara varade för ett kort tag. Det berättas också om hur tysta röster återfått sitt liv och om indianerna som går framåt med säkra fotsteg. De går tillsammans med andra orättvist behandlande folk, för att ta tillbaka det som tillhör dem. Dödens musik som endast spelar för dem som inte har någonting, spelar nu för alla. Det berättas även om andra skrämmande saker som hänt, och som de säger, måste hända.

Marschen till XíNich som bestod av bönder från Palenque, Ocosingo och Salto de Agua visar hur absurt systemet är. De här människorna var tvungna att gå många mil för att kunna göra sin röst hörd. De var tvungna att gå till nationens huvudstad för att centralmakten skulle kunna ordna ett möte med vicekungen. De anlände till Mexico City samtidigt som kapitalismen målade en hemsk tragedi på Jaliscos himmel. De anlände till Nya Spaniens, nu Mexikos huvudstad, exakt 500 år efter att den främmande mardrömmen trängde sig in i landet. De anlände och de ärliga och ädla människor av vilka det fortfarande finns en del, lyssnade, liksom de som idag förtrycker dem i sydöstra, västra, norra och mellersta Mexiko, på vad de hade att säga. Med väskor fyllda av löften utan värde gick indianerna den långa vägen tillbaka.

I Simojovel betalar ranchägare för att bönder som tillhörde CIOAC skulle attackeras. Bönderna har bestämt sig för att sluta vara passiva mot

Det finns ingen historisk parallell till det som kapitalismen utkräver av Chiapas. 55% av vattenkraften, plus 20% av Mexikos totala elenergi, kommer från denna delstat. Endast en tredjedel av hushållen i Chiapas har emellertid tillgång till el. Var tar då de årliga 12 097 kilowattimmarna av vattenkraft vägen?

Trots den pågående ekologiska trenden, fortsätter skogsskövlingen i Chiapas. Mellan 1981 och 1989 togs 2 444 777 kubikmeter värdefull skog, barrträd, och tropiska träd från Chiapas. De fördes till Mexico City, Puebla, Vera Cruz och Quintana Roo. 1988 gav skogsexporten en avkastning på 23 900 000 000 pesos, 6000% mer än 1980.

Honungen som tillverkas i 79 000 bikupor i Chiapas går enbart till den amerikanska och europeiska marknaden. De 2756 ton honung som årligen produceras på landsbygden, förvandlas till dollar som människorna i delstaten aldrig får se skynten av.

Mer än hälften av majsens som produceras i Chiapas går till hemmamarknaden. Chiapas är en av de största majsproducenterna i landet. Den durra som växer i Chiapas går till (området) Tabasco. 90% av tamarindproduktioner går till Mexico City och andra delstater. Två tredjedelar av avokadofrukterna och alla mameys säljs utomlands. 69% av kakaon går till den nationella marknaden och 31% exporteras till USA, Holland, Japan och Italien. Den största delen av bananerna exporteras.

Vad lämnar besten kvar, efter allt den fört bort?

Chiapas totala area uppgår till omkring 7,5 miljoner hektar. Det är den åttonde största delstaten, uppdelad i hundraelva kommuner, vilka för plundringens skull är organiserade i nio ekonomiska distrikt. 40% av växtarterna, 36% av däggdjursarterna, 34% av reptil- och amfibiearterna, 66% av fågelarterna, 20% av sötvattensfiskarna och 80% av fjärilsarterna har sitt tillhåll i denna delstat. 7 % av den totala nederbörden faller i Chiapas. Dess största rikedom är emellertid de 3,5 miljoner människorna, varav två tredjedelar lever sina liv på landsbygden. Hälften av dem har inte tillgång till rinnande vatten och två tredjedelar saknar sanitära förnödenheter. 90% av landsbygdsbefolkningen betalar ingen, eller mycket liten skatt.

Kommunikationsmöjligheterna i Chiapas är ett stort skämt, med tanke på att delstaten producerar olja, elektricitet, kaffe, virke och boskap åt den hungriga besten. Endast två tredjedelar av kommunerna har tillgång till asfalterade vägar. Tolv tusen byar har ingen annan transportmöjlighet än bergsvägar. Sedan Porfirio Díaz tid har järnvägarna tjänat kapitalismen i större utsträckning än människorna. Järnvägen längs kusten (det finns bara en, den andra går genom delstatens norra delar) kan dateras till se-

kelskiftet och dess tonnage begränsas av de gamla broar som korsar de sydöstra dalgångarna. Chiapas enda hamn, Puerto Madero, utgör endast ännu en väg för besten, varifrån den kan att utvinna delstatens rikedomar.

Utbildning? Den sämsta i landet. 72 barn av 100 fullföljer inte första klass. Mer än hälften av skolorna kan endast erbjuda en treårig utbildning och hälften av skolorna har bara en lärare till alla kurser. Det finns hemlighållen statistik som visar hur många indianbarn som tvingas lämna skolan pga av att familjerna måste integrera dem i systemet som exploaterar dem. Barn som bär på majs och virke, lagar mat eller tvättar kläder under skoltid, är en vanlig syn i alla indianbyar. 1989 var endast 96 klassrum av 16 058 belägna i områden där ursprungsbefolkningen lever.

Industri? 40% av Chiapas "industri" består av Nixtamalfabriker, tortillas, samt fabriker där man tillverkar trämöbler. De stora olje- och elföretagen som tillsammans utgör 0,2% av den totala industrin ägs av den mexikanska regeringen (och inom en snar framtid av utländska investerare). Medelstora företag utgör 0,4 % av den totala industrin och består av sockerraffinaderier, fisk-, seafood-, mjöl-, mjölk- och kaffe- producerande fabriker. 94% av delstatens industri är mikroindustri.

Människornas hälsotillstånd är ett bra exempel på hur kapitalismen har satt sin prägel på Chiapas. 1,5 miljoner människor har inte tillgång till medicinsk vård. Det finns ca två tiondels sjukhusklinik/1000 invånare, en femtedel av Mexikos genomsnitt. Det finns ca en tredjedels sjukhusbädd/1000 invånare, en tredjedel av Mexikos genomsnitt. Det finns en operationssal/100 000 invånare, hälften av Mexikos genomsnitt. Det finns en halv doktor och fyra tiondels sköterska/1000 invånare, hälften av Mexikos genomsnitt.

Hälsotillstånd och näringsupptagning går hand i hand inom fattigdom. 54% Chiapas befolkning är undernärda och i höglandet har siffran stigit till 80%. Dieten för en campesino består i allmänhet av kaffe, majs, tortillas och bönor.

Detta är vad kapitalismen lämnar i betalningen efter allt den fört bort...

Chiapas är den del av Mexiko som förenade sig med den unga, oberoende republiken 1824 och blev en plats på kartan då en oljeboom påminde om att dessa delar existerade (82% av Pemex oljeverk finns i sydöstra Mexiko och 1990 bestod två tredjedelar av de allmänna investeringarna i Chiapas av energi). Exploateringen i Chiapas letar sig hundratals år tillbaka i tiden. Då, liksom nu försvann trä, frukt, djur och människor till stadens larm genom exploateringen ådror. Precis som Bananrepublikerna fortsätter Chiapas att exportera råvaror såsom skedde för 500 år sedan, med

Den andra vinden - den underifrån.

4

Detta kapitel berättar om hur värdighet och utmaning förenades i Chiapas och om Jacinto Pérez vålnad som springer över Chiapas högland. Det berättas även om ett tålmod som inte längre räcker till och om andra händelser som ignorerats, men som fått enorm betydelse.

Dessa människor, bröder och systrar till resten av Mexikos exploaterade befolkning, föddes revolutionära och med värdighet. De är inte endast en produkt av införlivningen med Mexiko, utan av en lång rad vanhelande handlingar och uppror. Från tiden då prästrockar och rustningar erövrade detta land, har utmaningar och medvetande spridits under dessa himlar.

Kollektivt arbete, demokratiskt tänkande och underkastelse till majoritetens beslut är mer än bara traditioner i de här områdena. De har varit de enda sätten till överlevnad, motstånd, värdighet och utmaning. Dessa "hemska idéer", som de kallas av godsägare och affärsmän, går stick i stäv med kapitalismens tankar om att rikedomerna ska ligga i händerna på ett fåtal.

Det har felaktigt sagts att upprорот i Chiapas inte har någon motsvarighet i resten av Mexiko. Det stämmer inte. De exploaterade chiapasbornas kännetecken är det samma som för de utnyttjade människorna i Durango, Veracruz eller på platån i norra Mexiko: att kämpa och förlora. Om historiskrivarna överdriver beror det på att de förtryckta inte har talat...än. Det finns varken någon historisk, nationell eller regional kalender där man har dokumenterat varje uppror mot det system som med blod och eld har implementerats i Mexiko. I Chiapas hör man endast de rebelliska rösterna, då de skakar om tillvaron för jordägarna och affärsmännen. Det indianska, barbariska spöket rycker i regeringsbyggnaden port och träder in med hjälp av revolution, sinnrikhet och hot. Om upprорот i sydöstra Mexiko

tyren. Vi måste se till att ingenting händer i städerna eller på landsbygden, att allting fortsätter som det alltid gjort. Socialismen är död. Längre leve kapitalismen! Det som förkunnas av radion, press och television, upprepas av fd socialister som på ett förbluffande sätt har förändrats.

Alla hör inte rösterna som vittnar om modlöshet och underkastelse. Alla rycks inte in i hopplösheten. Miljoner människor lever utan att höra de mäktigas och de kallsinnigas röster. De kan inte höra, de är bedövade av gråten och blodet som ringer i deras öron. Men i ögonblick av tystnad, hör de en annan röst. De hör inte rösten som kommer från ovan, de hör rösten som kommer underifrån och som fötts i indianernas hjärtan. Den här rösten berättar för dem om rättvisa och frihet, om socialism och om hopp...världens enda hopp. De allra äldsta bland indianerna berättar att det en gång för länge sedan fanns en man som hette Zapata och som med sitt folk gjorde uppror och hävdade sin rätt till "Land och frihet!". Dessa gamla bönder säger att Zapata aldrig dog, att han kommer att återvända. De säger att vinden och regnen och solen berättar för bönderna när det är dags att bruka, så och skörda. De gamla säger att hopp också är något som sås och skördas. De säger att vinden och regnet och solen nu berättar om något annat, nämligen att när det finns så mycket fattigdom, är tiden mogen för att skörda uppror istället för död. Detta är vad de gamla bönderna säger. De härskande lyssnar inte, de kan inte höra, de är bedövade av brutaliteten som ringer i deras öron. "Zapata" symboliserar vinden, vinden som blåser underifrån, vår vind.

skillnaden att nyliberalismen nått sin kulmen i området. Chiapas präglas fortfarande av kapitalismens huvudsakliga konsekvens: död och lidande.

En miljon indianer lever i det här området och delar en förvirrad mar-
dröm med mestiser och ladinos: 500 år efter "Mötet mellan två världar" kan de välja på att dö, antingen av fattigdom eller av repression. Det politiska programmet Pronasol (Programa Nacional de Solidaridad), som syftar till att minska fattigdomen (en del av den sociala demokrati som Salinas de Gortari - regeringen försöker sig på med jämna mellanrum), är ett skämt som får människorna som lever här att gråta blod.

Välkommen! Du har anlänt till Mexikos fattigaste delstat: Chiapas.

Tänk dig att du fortsätter till Ocosocoatla och därifrån till Tuxtla Gutierrez, delstatens huvudstad. Du kommer inte att stanna länge. Tuxtla Gutierrez är bara ett stort magasin där produkter från hela delstaten lagras. Här kan du hitta en del av den rikedom som kommer att skickas till de platser som kapitalisterna bestämmer sig för. Du kommer inte att stanna länge, du har bara snuddat vid bestens blodiga käkar. Du fortsätter till Chiapas de Corzo utan att upptäcka Nestlé-fabriken där. Du börjar klättra upp i bergen. Vad ser du? En sak är säker. Du har mött en annan värld - ursprungsbefolkningens värld. En värld som delas av miljoner människor runtom i Mexiko.

Denna värld är bebodd av 300 000 Tzotziles, 120 000 Choles, 90 000 Zoques och 70 000 Tojolabales. Regeringen har uppskattat att "endast" hälften av dessa saknar utbildning.

Om du fortsätter bergsvägen fram kommer du att nå Chiapas högland. För 500 år sedan var ursprungsbefolkningen i majoritet här och rådde själva över marken och vattnet. Nu är de bara i majoritet vad gäller befolkningsantal och fattigdom. Fortsätt tills du kommer till San Christóbal de las Casas, som för 100 år sedan var delstatens huvudstad (pga tvister inom bourgeoisien förlorade staden den tvivelaktiga ära som det innebar att vara huvudstad i Mexikos fattigaste delstat). Om Tuxtla Gutierrez är en lagerlokal är San Christóbal de las Casas en marknadsplats. Från olika håll bidrar Tzotziles, Choles, Zoques och Tojolabales med sitt till kapitalismen. Alla kommer med olika saker: trä, kaffe, tyg, hantverk, frukt, grönsaker, majs. Alla bidrar med något: sjukdomar, ignorans, hånfullheter och död. Detta är den fattigaste regionen i Mexikos fattigaste delstat. Välkommen till San Christóbal de las Casas, en enligt historieböckerna kolonial stad, trots att den största delen av befolkningen är indianer. Välkommen till Pronasols enorma marknad. Här kan du köpa och sälja allt utom ursprungsbefolkningens värdighet. Här är allt utom döden dyrt. Men stanna inte för

länge, fortsatt samma väg - det stolta resultat av en infrastruktur skapad av turismen. 1988 fanns 6270 hotellrum, 139 restauranger och 42 resebyråer i den här delstaten. I år (1992) besökte 1,058,098 turister Chiapas och lämnade 250 000 000 000 pesos i händerna på hotell- och restaurangägarna.

Har du lagt ihop siffrorna? Ja, det stämmer: det finns 7 hotellrum per 1000 turister, medan det endast finns en tredjedels sjukhusbädd per 1000 chiapasbo. Lagg undan räkningen för en stund, fortsatt framåt och titta på de tre polismännen som joggar vid vägkanten. Kör mot Comitán, förbi polishuset, hotellen, restaurangerna och affärerna. När du lämnat San Christóbal bakom dig kommer du att se dess berömda grottor, omgärdade av grönskande träd. Ser du skylten? Ja, du har rätt - den här nationalparken administreras av...armén. Fortsätt utan att låta ovissheten lämna dig... Ser du dem? Moderna byggnader, trevliga hem, asfalterade vägar...Är det ett universitet? Arbetarbstäder? Nej, titta på skylten intill kanonerna: "31:a militärzonens armébaracker". Fortsätt till vägkorsningen och för att slippa se att en bit fram, på en kulle, arbetar nordamerikansk militärpersonal med att lära sina mexikanska likar hur man använder radar. Åk inte till Comitán, åk till Ocosingo. Ekologin (och liknande dumheter) är mycket modernare där. Titta på träden, andas djupt...känns det bättre? Håll nu ögonen på vänster sida om vägen om du sju kilometer längre fram, vill slippa att se ännu en stor byggnad med Solidaridad-skytt på fasaden. Titta åt andra hållet, så du inte behöver lägga märke till att den nya byggnaden är...ett fängelse (elaka tungor hävdar att detta är en av Pronasols förmåner - nu behöver inga campesinos längre åka hela vägen till delstatsfängelset Cerro Hueco). Tappa inte modet, min vän, det värsta ligger alltid dolt under ytan: fattigdomen missgynnar turismen. Fortsätt till Huixtán, upp till Oxchuc. Titta på det vackra vattenfallet där Jatatefloden, vars vatten korsar Lacandonadjungeln, börjar. Kör förbi Cuxulja och istället för att ta av till Altamirano, kör fram till dess att du når Ocosingo, "Lacandonadjungelns port"...

Bra, stanna här ett tag. Vilka intressanta saker ser du under en kort rundvandring i staden? De två stora byggnaderna precis när man kommit hit är bordeller, bredvid dessa ett fängelse, byggnaden i bakgrunden är en kyrka, bredvid den ligger en fabrik där man bearbetar kött, de andra är militärbaracker, där borta ligger kommunhuset och lite längre bort ligger Pemex. Resten är små, primitivt byggda hus som skakar när Pemex väldiga lastbilar och pickup-bilar, kör förbi.

periet förklarade socialismen död, för att sedan, till de rikas glädje, till de fattigas plåga och till majoritetens likgiltighet, ge sig själv uppdraget att sprida denna förordning. Man berättar också om Zapata och hur det pratas om att han fortfarande lever, samt om några andra förvirrande tilldragelser.

Vicekungen är orolig. Bönderna vägrar att med glädje mottaga den organiserade plundring som står inskriven i konstitutionens 27:e artikel. Vicekungen är förargad. De fattiga trivs inte med att utnyttjas. De vägrar att anspråkslöst acceptera den välgörenhet som genom Pronasol sprids på Chiapas landsbygd. Vicekungen är desperat. Han rådfrågar sina konsulter. Dessa säger honom en gammal sanning: fängelser och militärbaser är inte nog om man vill vara säker på att kunna fortsätta att dominera. Det är även nödvändigt att styra människornas tankar. Vicekungen är besvårad. Han vandrar villrådigt runt i sitt palats. Sedan stannar han upp och ler.

XEOCH: rapmusik och lögner till bönderna.

I Ocosingo, Palenque, Cancue, Chilón, Altamirano och Yajalón firar indianerna. Regeringen har skänkt en gåva som gör livet lite lättare för daglönare, små markägare, lottlösa campesinos och de utarmade invånarna i de ejidos som finns. De har fått en lokal radiostation som når alla Chiapas hörn. Utbudet är passande: marimbas och rapmusik ropar ut de goda nyheterna. Chiapas landsbygd är på väg att moderniseras. XEOCH sänds från Ocosingo och finns på 600 Mhz AM från klockan fyra på morgonen, till klockan tio på kvällen. Dess nyheter är fyllda av lögner. De berättar om "förvirringen" som vissa våldsamma arbetare sprider bland bondebefolkningen, hjälpen som ges till byarna, men som aldrig tillhandahålls av ursprungsbefolkningen, samt de allmänna anläggningar som aldrig byggts. Vicekungen har också fått tid i etern, så att han kan påminna befolkningen om att allt inte är rapmusik och lögner: det finns även fängelser, militärbaser, samt Mexikos strängaste strafflag. Den straffar varje uttryck av missnöje. Lagarna mot demonstrationer, uppror, uppviglande till upplopp etc, visar hur noga vicekungen är med att allt ska vara i sin ordning.

Det finns ingen anledning att kämpa. Socialismen är död. Länge leve anpassning och reform och den moderna världen och kapitalism och alla grymheter som förknippas med dem! Vicekungen och feodalherrarna dansar euforiskt i sitt palats. Deras glädje bringar de få fria tankarna som finns i området, ur fattningen. Inte ens de kan förstå. De saknar hopp. Det är sant att man måste kämpa, men förhållandena är inte gynnsamma, än är inte tiden inne. Vi måste vänta längre, kanske flera år. Vi måste möta även-

I Tuxtla Gutierrez, deltog nästan 10 000 böner för att Fader Joel Padrón skulle frigges. I ett av Ocosingos hörn begravde Juans änka sin man som blivit offer för de skrytsamma rancharbetarna. Juans död uppmärksammades inte av någon marsch eller någon petition. Detta är Chiapas.

För inte så länge sedan blev González Garrido känd för en ny skandal som uppdagades i media. Ocosingos feodaltherrar organiserade med vicekungens medgivande, en kommitté för att försvara medborgarna, vilket var ett försök att institutionalisera de paramilitära grupper som håller ordning på Chiapas landsbygd. Ingenting skulle förmodligen ha kommit ut om det inte hade avslöjats att man planerade att mörda församlingsprästen Pablo Ibarro, nunnan Maria del Carmen, samt Samuel Ruiz, San Christóbal biskop. Sammansvärjningen presenterades i Chiapas ärliga press och nådde därmed lansomfattande forum. Det blev återkallanden och förnekanden - vicekungen förklarade att han fortfarande hade bra relationer med kyrkan och hänvisade till en speciell kommitté som skulle utreda fallet. Utredningen fick inga resultat och allt fortsatte sin gilla gång.

Under samma dagar uppenbarade regeringens statistik skrämmande siffror: I Chiapas dör 14 500 personer varje år och det är det den högsta döds-siffran i landet. Detta beror på botbara sjukdomar som luftvägsinfektioner, enterit, parasiter, malaria, salmonella, skabb, tuberkulos, tyfus, kolera och mässling. Många hävdar att siffran överstiger 15 000, men att dödsfall i marginaliserade områden, dvs i majoriteten i delstaten, inte rapporteras. Under González Garridos fyra år som guvernör dog 60 000 chiapasbor, de flesta av dem var fattiga. Det krig som förs mot människorna och som sker på direktiv av vicekungen och under feodaltherrarnas ledning, består av metoder som är mer utstuderade än beskjutning. Den dödsbringande sammansvärjningen som kostar både liv och land, precis som under kolonisationen, är inte mätbar.

Medborgarnas försvarskommitté fortsätter sitt arbete med att organisera möten för att övertyga både människorna i Ocosingo om att de borde beväpna sig för att skydda i skydd mot bönderna som faktiskt kan komma in till stan och förstöra allting, utan att visa någon som helst respekt för vare sig rika eller fattiga. Vicekungen ler gillande.

3

I detta kapitel berättas det om hur vicekungen fick en utomordentligt bra idé som han sedan omsatte till praktik. Det berättas även om hur im-

Vad liknar det? En stor, porfiristisk egendom? Den tiden var ju över för 75 år sedan! Nej, fortsatt inte vägen som leder till San Quintín, vid Montes Azulesreservatet. Håll dig borta från den plats där Jatate- och Perlasfloderna möts, vandra inte i tre dagar, besök inte San Martín bara för att upptäcka att det är en fattig, liten by, gå inte närmare skjulet som snart rasar samman. Vad det är? Ibland en skola, ibland en kyrka, ibland ett sammanträdesrum...Idag är det en skola. Klockan är elva på förmiddagen. Nej, gå inte närmare, titta inte in, titta inte på de fyra grupper av halvnakna barn som är fulla av löss, titta inte på de fyra indianska lärarna som arbetar för en oskäligen lön, för vilken de måste gå samma tredagarsrutt som du för att erhålla. Ignorera faktumet att det enda som skiljer klassrummen åt är en liten hall. Fram till vilken årskurs man undervisar? Tredje. Nej, titta inte på de enda planscher som regeringen har skickat till barnen. Titta inte på dem: det är affischer som handlar om hur man skyddar sig mot AIDS.

Det är bäst att vi återvänder till de asfalterade vägarna - ja, jag vet att de är dåligt underhållna. Vi lämnar Ocosingo, för att fortsätta att beundra landsbygden...vilka som äger marken? Ja, det är ranchägare. Man producerar boskap, kaffe, majs... Såg du det Nationella Institutet för ursprungsbefolkningen? Ja, det som låg i utkanten av staden. Såg du pickup-bilarna? De ges på kredit till bönderna och drar endast blyfri bensin, eftersom det är bättre för miljön... Finns det ingen blyfri bensin i Ocosingo? Hursomhelst... Ja, du har rätt - regeringen oroar sig för bönderna. Elaka tungor påstår att det finns gerillasoldater i de här bergen och att regeringens ekonomiska hjälp endast är ett försök att köpa indianernas lojalitet, men detta är förstås bara rykten. Man försöker antagligen bara nedvärdera Pronasol... Medborgarnas försvarskommitté? Ja, det är en grupp "modiga" ranchägare, handelsmän och korrumpierade handelschefer som organiserar små garden för att skrämman människorna. Nej, jag har ju redan talat om att porfiristatiden är över... Vi fortsätter...ta vänster vid nästa vägkorsning. Nej, åk inte mot Palenque. Vi åker till Chilón. Är det inte fint?

I Yajalon är det så modernt att det till och med finns en bensinstation. Titta, där finns bank, kommunhus, domstolshus och längre bort har armén sina lokaler... Visst liknar det ännu en hacienda? Fortsätt och du kommer inte att lägga märke till de andra moderna byggnaderna med Solidaridadskyltar som ligger i stadens utkanter, längs vägen mot Tila och Sabanilla. Du kommer inte att se att det är ...fängelser.

Nu är vi framme vid vägkorsningen. Är du säker på att vi ska åka till Palenque? Okej, då åker vi. Ja, visst är landsbygden vacker. Du har rätt, där borta ligger rancherna och de producerar boskap, kaffe och virke. Redan

framme i Palenque...vi tar en rundtur genom staden. De där byggnaderna är hotell, lite längre bort ligger restauranger, kommunhuset, domstolshuset, de där är arméns baracker och där borta... Vad? Nej, jag vet redan vad du tänker säga... Är du trött? Då stannar vi ett tag, för du vill väl inte se pyramiderna? XiNich? Åh...en indianmarsch på väg till Mexiko City för att lämna förslag till regeringen. Är du fortfarande trött eller vill du se mer? Bonampak? Vägen är dålig, men okej, vi åker. Det där är det Federala militärreservatet och den andra byggnaden tillhör marinen och den tredje regeringsdepartementet. Det är inte alltid så här. Ibland avrundar man med en indiansk protestmarsch. Är du trött och vill åka tillbaka eller vill du se fler, annorlunda platser? I vilket land? Mexiko? Du kommer att upptäcka samma saker. Färgerna, språken, landsbygden och namnen kommer att inte att vara de samma, men människorna, utsugningen, fattigdomen och döden kommer att vara den samma. Titta på vilken som helst av Mexikos delstater. Lycka till, och säg till mig om du behöver en turistguide. Jag står till ditt förfogande. En sak till bara. Det kommer inte alltid att se ut så här. Ett nytt Mexiko? Nej, det är fortfarande samma land, jag talar om något annat, om andra vindar som börjat blåsa...

2

Detta kapitel är berättelsen om guvernören och hans ädelmodiga kamp mot det progressiva prästerskapet, samt hans äventyr med boskap, kaffe och feodala affärsmän.

Det var en gång en vicekung. Han var gjord av choklad och hade en jordnöt till näsa. Vicekungen hade en lärjunge. Han hette guvernör Patrocinio González Garrido och omorganiserade Chiapas geografi. Att fördela marken mellan människorna på landsbygden och dem i städerna, är säkerligen inget lätt företag, men González Garrido visade på verkligt dålig omdömesförmåga. Vicekungen bestämde att de städer med god standard, skulle vara till för dem som redan hade det gott ställt, medan det övriga folket förpassades till ett liv utomhus, utsatta för vind och hårt väder. Han bestämde att dessa människor endast förtjänade en plats i det aldrig obekväma fängelset. På grund av detta lät vicekungen bygga fängelser i städernas utkanter, så att närheten av dessa oönskade och kriminella människor inte skulle störa de rika. I Chiapas är militärbaracker och fängelser det tydligaste spåret av denna guvernör. Alla känner till hans goda relationer till ranchägare, mäktiga affärsmän och även hans ovilja gentemot de

biskopsdömen som sköter katolicismen i delstaten. Stiftet i San Christóbal, lett av biskop Samuel Ruiz, utgör ett ständigt hot mot González Garridos omstruktureringsprojekt. Då González Garrido försöker att modernisera det absurda utsugarsystemet i Chiapas, möter han både religiösa och utomstående människor som hävdar att katolicismen utgör den väg som de fattiga bör gå.

Under falska applåder av Tuxtla Gutierrez biskop, Aguirre Franco och med det tysta medgivandet från Tapachualas biskop, upprätthålls González Garridos verksamhet och ger nytt liv åt "hjältomodiga" konspirationer av ranchägare och affärsmän, mot människorna i San Christóbal's stift. "Herr Samuels team", som de kallas av vissa, utgörs inte av oerfarna troende: innan González Garrido ens hade börjat drömma om guvernörsposten, förespråkade San Christóbal's stift rätten till frihet och rättvisa. För landets mest bakåtsträvande del av bourgeoisien, kunde detta bara betyda en sak: uppror. De "troende" och "patrioter" som fanns bland ranchägande och affärsmän visste hur man skulle förhindra detta, nämligen genom privat finansierade, beväpnade paramilitära grupper, som tränade av armén och säkerhetspolisen, är väl kända bland bönderna, vilka utsätts för deras hot, tortyr och vapen.

För några månader sedan arresterades Fader Joel Padrón från Simojovel's församling. Fader Joel anklagades av regionens ranchägare för att ha insisterat och även deltagit i landbesittningar. Fader Joel Padrón hölls fången i fängelset Cerro Hueco. Genom mobiliseringen av medlemmarna i San Christóbal's stift (de från Tuxtla Gutierrez och Tapachula lyste med sin frånvaro) och en federal kompromiss lyckades man få Fader Joel Padrón friad.

Medan tusentals bönder marscherade in i Tuxtla Gutierrez för att kräva Fader Joel Padrón's frihet, sände ranchägarna i Ocosingo ut sina paramilitära grupper för att undanröja dem som ägnade sig åt landockupationer. Fyra hundra män, utrustade av ranchägarna, brände och förstörde hus, slog indianska kvinnor och mördade en bonde, Juan, genom att skjuta honom i ansiktet. Efter detta körde de paramilitära grupperna, främst bestående av lokala rancharbetare och små landägare, längs gatorna i pickups som bekostats av deras uppdragsgivare. Berusade och drogpåverkade skröt de om sina räder och sin förträfflighet: "Rancharbetarna är bäst!" och varnade om att detta bara var början. De styrande i Ocosingo förblev stumma, liksom de utstationerade soldaterna som tyst iakttog plundrarnas segertåg.